

RENAȘTEREA

ORGAN NAȚIONAL-BISERICESC SĂPTĂMĂNAL

Abonamentul anual: 400 Lei.

Director: Dr. I. MATEIU

Redacția și Administrația:
Cluj, Piața Cuza Vodă Nr. 3.

Bun de imprimat

Dumnezeu nu ne-a dat
duhul temerii, ci al puterii
și al dragostei și al minții
sănătoase.

II. Timotei 1, 7.

UN MARTIR AL DATORIEI:

† ARMAND CĂLINESCU

† ARMAND CĂLINESCU

Intr'o jale de nedescris, în care plânsul cerului s'a unit cu lacrimile pământului, a fost condus la locul de veșnică odihnă acela, care a fost Prim-ministrul Țării și reînnoitorul vieții românești în ultimii ani atât de aprigi și de frământați. Personalitatea lui, înzestrată cu toate darurile, pe cari un om și le poate dori și care s'a proiectat pe orizontul dramatic al zilelor noastre, a intrat de-acum în istoria Neamului. Inteligența lui scilpitoare și promptă, în găsirea soluțiilor celor mai surprinzătoare și eficiente; voința sa neînfrântă și dinamismul său creator, fac din cel prăbușit dela înaltul său post de răspundere, una din figurile cele mai strălucite ale galeriei marilor conducători de țară.

Armand Călinescu însă a avut parte și de o minunată împlinire a acestor însușiri neprețuite, prin cea mai rară, prin cea mai covârșitoare: aceea de a ști să se facă iubit.

Fostul Președinte de Consiliu a fost iubit nu numai de colaboratorii săi intimi, de cei, cari puteau să-i verifice, zi de zi, bunătatea, generozitatea și

înalta nobleță a sufletului său incomparabil, dar și de marea mulțime a cetățenilor români. Țăranii, pentru cari s'a jertfit neconștient, toate categoriile de funcționari ai Statului românesc, la bunăstarea cărora s'a gândit neîncetat. Tineretul pe care l-a îngădit, călăuzit și ocrotit în cadrele F. R. N. și a tuturor organizațiilor tinerești, ca *Straja Țării* și *Serviciul social*, sprijinite și încurajate de el, nu l vor uita și vor rămâne etern recunoscători pentru dragostea sa de părinte.

Tot ce are țara mai strălucit, a ținut să-și aducă ultimul salut, la marginea acestui mormânt tragic. Guvernul, Armata, Universitățile, înalții demnitari — au urmat, în drumul de glorie și jale, prezența a însăși M. S. Regelui, întovărășit de tânărul vlăstar regal și moștenitor al Tronului, care pierdea pe unul dintre cei mai pricepuți, mai devotați și mai neînfricați slujitori ai săi.

În rotunda Ateneului, unde corpul său neînsuflețit și ciuruit de gloanțele asazine, zăcea pe un catafalc somptuos, înecat sub valurile de flori, în ziua înmormântării, încă dela ora 9 a. m. a sosit M. S. Regele, urmat de Măria Sa Voevodul Mihai. Suveranul, îndată după sosire, a prins cu mâna Sa augustă, de perna purpurie prezentată de dl general G. Argeșanu, noul președinte al Consiliului de ministrii, decorația Carol I, cel mai important ordin al țării. La rândul său, primul ministru așează semnele acestei supreme răsplătiri, pe capul de sticlă al sicriului.

Acest gest magnific al Suveranului a sguđuit asistența, umplând ochii tuturor cu lacrimi. Fiorul durerii colective înfrățește strălucita asistență și o

pregătește pentru emoțiile sguđuitoare ale prohodului.

Marele martir al naționalismului constructiv a fost prohodit de un sobor impunător, în frunte cu venerabilul Patriarh Nicodim, înconjurat de I. P. S. S. Mitropolitul Nicolae al Ardealului și P. S. Lor Episcopii Partenie Ciopron al Armatei, Lucian al Romanului, Titu al Hotinului, Nicolae al Clujului, Cosma al Dunării-de-jos, Vasile al Caransebeșului, Nifon al Hușilor, Gherontie al Tomisului, Nicolae al Oradei, Dionisie al Ismailului și Cetății-Albe, precum și de Arhieriei Efrem Tîghineanu, Emilian Târgovișteanu, Galaction Gordun și întreg clerul Capitalei.

Biserica, în acest fel, a ținut să dea ultima cinstire celui ce a fost un destoinic om de stat, un credincios sfetnic al Tronului, un erou viteaz, care a căzut la postul de onoare, ca un mucenic al datoriei.

Apoi s'au perindat cei mai valoroși reprezentanți ai națiunii, parentând pe ilustrul dispărut. După panegiricul Patriarhului, au cuvântat dl gen. Gh. Argeșeanu, președintele Consiliului de ministrii, dl C. Argetoianu și dl Al. Vaida-Voevod, Consilierii Regali și dl prof. V. Vâlcovici, secretar general al F.R.N.

Desprindem un pasaj impresionant din cuvântarea veneratului reprezentant al Ardealului, Dr. Vaida-Voevod:

„Legenda despre asprimea lui vindicativă a fost o aberație. Gândul lui hotărît urmărea o singură țintă: asigurarea consolidării Țării, în mijlocul valorilor amenințătoare de doctrine și de ostilități, care stăpânesc lumea zilelor noastre.

Ura și dorul de răzbuñare au fost tot atât de străine de sufletul lui larg, ca misticismul

nebulos și lozincile falacioase

În schimb, urechea lui era totdecuna dispusă să asculte cu generositate intervenții justificate. Numeroase familii îi datoresc recunoștință, pentru obiectivitatea iertătoare, datorită căreia, jertfindu-și liniștea nopții spre a studia cazul, a priceput de atâtea ori să elimine rigida legalitate, lăsând să triumfe milostiva îngăduință.

Bunătatea inimii, ce a încetat să bată, a fost însă preamărită cu deosebire, de cei, ce l-au cunoscut și iubit, fiindcă s'a născut și a crescut printre ei.

Orășelul domnesc, Curtea-de-Argeș, s'a îndoliat până la ultimul locuitor și a primit cu fum de țămăie și lacrimi, pe cel, ce a cerut să fie dus la odihna de veci, într'un car plin de verdeață și tras, în pas molcom și jalnic, de șase boi plăvani. Aci cel din urmă, în numele prietenilor, în puține cuvinte, zdrobit de emoție, a vorbit tânărul Ministru de Externe, dl Grigore Gafencu.

Și astfel s'a încheiat ultimul capitol al unei vieți mult prea scurte, curmată în mod barbar, în clipe de așa legitimă îngrijorare națională și internațională. Elogiile unanime și sincere ce i s'au adus, jalea miilor și miilor de cetățeni, ce, neche-mați de nimeni, au ținut să-l vadă pentru ultima dată, sunt o dovadă că el a știut să-și câștige iubirea unui neam întreg.

Amintirea lui va rămâne veșnică. Generații după generații îi vor slăvi numele, care s'a dăltuit adânc în marmora cinstitoare a eroilor, ce au mai căzut până acum pentru ridicarea, întărirea și biruința Patriei.

Dumnezeu să-l primiască, să-l odihniască și să-l răsplătiască după inima sa de erou viteaz.

„Renașterea“

Cuvântarea I.P.S. Patriarh Nicodim rostită la catafalcul lui Armand Călinescu.

Intristată asistență,

Suntem cu toții adunați împrejurul sicriului unui mare român, a unui destoinic om de stat, a unui credincios sfetnic al Tronului, — împrejurul lui Armand Călinescu, până ieri prim-ministru al Țării, ca să-l petrecem la locuința lui de veci.

El a căzut ca un erou viteaz la postul de onoare, ca un mucenic al datoriei.

Mâini criminale i-au curmat viața, tocmai în momente când Patria și Națiunea aveau mai mare nevoie de el și au aruncat doliul peste țara întregă și peste tot neamul românesc.

Crima e grozavă, așa de grozavă, încât o osândesc toate legile, și cele omenești și cele dumnezeiești.

In adevăr, când cineva atentează la viața unui om de rând, fapta lui e socotită mare crimă și pedepsită de legile omenești aspru și fără cruțare. Când cineva atentează la viața unui om, investit cu datoria de a apăra ordinea publică, acela nu atentează numai la viața unui om, ci atentează și la ordinea publică. Pedepsa pentru acesta e îndoit de mare.

Iar când cineva atentează la viața unui om, care are sarcina de a păzi ordinea și buna rânduială a unui Stat, și încă în niște vremuri excepțional de grele, cum sunt bunăoară cele de astăzi, acela atentează la siguranța Statului, la siguranța Patriei, la siguranța neamului, și în cazul acesta crima e contra Statului, contra Patriei, contra neamului și osânda trebuie să fie exemplară și corespunzătoare: pentru că în asemenea clipe tot neamul, toată suflarea uită toate și nu are decât o singură grijă: grija Țării, grija Neamului.

Cel ce înfăptuește asemenea crimă,

e mai prejos decât cele mai înrăite dobitoace, lată bunăoară, doi câini la curtea unui gospodar, se războesc între ei dela un ciolan și sunt gata să se încaere pentru el. Dar se ivește lupul. Atunci ei uită osul, uită lupta dintre ei și se iau după lup. Au și ei simțul unei datorii, simțul datoriei de a apăra curtea stăpânului.

Se găsec vasăzică oameni mai răi decât jivinele.

Dar crima care ne-a aruncat în doliu, e osândită și pedepsită încă și mai categoric și mai aspru de legile dumnezeiești.

In cel mai vechiu așezământ, în cel mai străvechiu legământ dintre Dumnezeu și oameni, Dumnezeu zice:

— Voi cere sângele omului din mâinile fratelui lui, din mâinile omului care l-a vărsat. Tot cel ce va vărsa sânge omenesc, sângele acela de mână de om se va vărsa. Ba voi cere sângele omului chiar și dela fiară, chiar și dela dobitoac.

De aceea în vechile legiuri biblice, boul care împungea de moarte un om, era ucis îndată și se pedepsea și stăpânul boului, dacă cu o zi două mai înainte a știut că-i împungător și nu l-a legat.

Dar și așezământul cel nou, și Noul Testament, testamentul harului, al iubirii de oameni și al iertării, nu lasă neosândită nelegiuirea uciderii și a faptei celei rele contra ordinii sociale.

Așa, în acest așezământ, citim într'un loc: Toată suflarea să se supună stăpânirii, pentru că stăpânirile sunt dela Dumnezeu rânduite; și cel ce se împotrivesc stăpânirii, rânduieții lui Dumnezeu se împotrivesc și câți se împotrivesc, osândă își vor lua. Dacă voești să nu-ți fie

frică de stăpânire, fă bine; iar de faci rău, teme-te, că nu în zadar poartă sabia.

Iar întemeietorul acestui așezământ nou, Mântuitorul Hristos, spune de adreptul:

— Tot cel ce scoate sabia, adică tot cel ce ridică asupra altuia arma ucigătoare, de sabie va muri, de armă ucigătoare va pieri.

Iată dar crima omuciderii, iată și crima ordinii publice osândite tot așa de grav și fără cruțare și prin legile Dumnezeiești.

Să ia dar aminte toată suflarea că aceste nelegiuri, aceste păcate grele, aceste crime, ca aceea care ne-a aruncat astăzi în doliu, nu se iartă nici la oameni, nici la Dumnezeu.

Iar fie, patriot distins, sfetnic credincios al Tronului, paznic pururea veghetor al bunei rânduieții, străjer neadormit al Patriei, care ai căzut vitejește făcându-ți datoria, — ce-ți putem spune alta, decât că: fericită este calea în care mergi astăzi, că și s'a gătit loc de odihnă într'o lume mai bună, în lăcașurile Tatălui Cereșc, unde nu este nici plâns, nici dureri, nici întristare, ci viață fără de sfârșit.

Te petrecem dar la plecarea ta în această cale, cu rugăciuni călduroase către Dumnezeu pentru sufletul tău și cu făgăduința că amintirea ta ne va fi pururea scumpă.

Veșnică să-ți fie pomenirea. Amin!

PREOTUL DE AZI ȘI DE MÂINE

Noi Românii am fost copiii năcăjiți ai istoriei, copii pe cari ne-au coplesit și ne-au strămtorat prea de mici, toate năcăzurile și durerile și mai ales întunerecul neștiinții, care a avut urmările și resfrângerile cele mai nenorocite asupra existenței întregului neam.

In vârtejul amețitor al erei materialismului disolvant și al tuturor ideilor pierzătoare, în haosul întunecat al concepțiilor ateiste predicate de toți nechemajii și potrivnicii religiei creștine și ai datinilor strămoșești, neamul nostru s'ar fi stins dacă n'ar fi stat strâns unit de altarul Bisericii ortodoxe, unde au propoveduit cu însuflețire slujitorii acestui altar.

Aceasta a fost însă ieri. Azi când idealul național este împlinit, în conștiința noastră trebuie să incolțească sămburele unui nou ideal, al cărui steag este îndreptățit și trebuie să-l ridice Biserica noastră.

Numai acest ideal, care constă în

restaurarea virtuții creștine ortodoxe în familie, școală și societate, va da trâinicie și vitalitate organismului nostru social.

Biserica ortodoxă este obligată să-l cultive și imprime, făcându-l călăuză conducătoare în toate ramurile de activitate omenească, atât publice cât și particulare.

Din sămburele lui va răsări pomul vieții și mântuirii noastre. Dar pentru ca Biserica noastră să poată crește drept acest pom, care să-și înalțe coroana până la cer, are nevoie de mărturisitori și slujitori, cari să știe că fac parte din acea clasă omenească, pentru care trebuie să-și schimbe haina umiltoare a interesului personal și egoist, care este dușmanul tuturor perfecțiunilor atât celor individuale cât și sociale, cu aceia a lepădării de sine și sacrificiului.

Mărturisitorul lui Christos trebuie să se gândească numai la binele comun și să lucreze „cu vreme și fără

FOILETON

Contribuția Bisericii noastre la opera școlară din ținutul Bistriței.

Măsurile acestea de interes momentan au fost urmate de înțelegerea dintre Biserică și Stat din anul 1850, când se enunțase că chestiunea școlară „e un lucru de Stat și de Biserică de obște ținător“; drept aceea în sinodul anului 1850, una dintre preocupările de frunte a fost chestiunea școlară. S'au luat măsuri ca protopopul să fie inspector școlar, având a raporta Episcopului, și aceasta Ministerului; cursul pedagogic l-a urcat dela 6 săptămâni la 6 luni și recomandă cărțile ce trebuie introduse până la începutul activității nou înființatei tipografii.¹⁾ Măsurile aceste așteptau aprobare mai înaltă, dar meritul este tocmai în felul cum a știut să le aplice până la mult întârziată aprobare din 1859. Astfel cu circulara din 24 Aprilie 1852, Șaguna îndrumă și obligă la edificarea de școale și între multe dispoziții salutare, dă școalelor pecetea ortodoxiei — ce până acum se considerau populare — numindu-le: „școale confesionale“.²⁾

In virtutea acestor dispoziții categorice și datorită cunoscutei râvne în cele școlare a proto-

¹⁾ Actele soborului bisericii ortodoxe răsăritene din Ardeal din anul 1850, pp. 44—46.

²⁾ cf. circ. Nr. cons. 530.

popului Terente Bogat, se începe o adevărată campanie pentru ridicarea culturală a poporului și în anul 1852/53 se completează numărul școalelor cu cele din parohiile Bârla, Șieu-mare și Șimotelnic. Casele în cari s'au deschis școlile, în primii ani au fost luate în chirie și din 1851—1854 aproape toate parohiile și-au zidit edificii pentru școală. E adevărat, că erau modeste case țărănești din lemn sau chiar din nuele, unele acoperite cu șindrile, altele cu paie, fără padiment și cu ferestre scunde, înzestrate cu lavițe. Așa ne prezintă hârțile vechi, edificiile noastre școlare. Primii învățători erau recrutați din șirul cantorilor și a altor oameni cu ceva carte, câștigată de regulă la școlile din Năsăud în primul rând, apoi parte pe la cele din Bistrița și mai rar pe la Târgul-Murăș. Plata învățătorilor se arunca pe capete de copii și varia între 100—150 fl. „râi“, sau în bucate, cum e cazul în Cușma, unde învățătorul primea una ferie cucuruz și 5 suștari de prune. Învățătorii se numiau „docenți“ și obținând numirea definitivă, erau scutiți de serviciul militar și de alte obligații comunale.

Astfel în urma situației fericite ca fiecare parohie să 'și aibă școala sa proprie, încetează caracterul comun al școalei fruntașe de normă din Galați, rămânând alături de surorile-i tinere, iar școalele comunale-naționale ale parohiilor grănicerești din Valea-Bârgăului, ajung și ele în anul 1858 sub stăpânirea Bisericii.

Multe neajunsuri și scăderi erau în aceste vremuri, însă încep să scadă și să dispară an de an, datorită zelului ce se depunea din partea conducătorilor acestui protopopiat. A voit Dumnezeu ca tocmai în vâltoarea acestor vremuri de modeste începuturi școlare, să ajungă în fruntea tractului iar un bărbat deștept în persoana protopopului Teodor Buzdug. Astfel în 1858 vizitează întreg tractul și în privința școlară dispune ca: toate școalele să fie padimentate cu scândură, întrucât se face prea mult praf spre periclitarea sănătății școlărilor și a dascălului, să se facă pretutindeni grădini de pomărit și de legume, în cari copiii să fie instruiți în cele ale gospodăriei. Această măsură este o imitare a stării create la școlile grănicerești, unde pomăritul fiind obligatoriu, a dat roade practice și îmbelșugate. Fiecare școală apoi să se gândească pentru aprovizionarea copiilor cu cărțile necesare, pe cari au a-le procura numai dela tipografia diecezană. Cu acest prilej constată, că toate parohiile au local școlar afară de Bârla și Cușma, pe cari le-a sfătuit ca în primăvara viitoare să înceapă la clădirea localului. Propune apoi Episcopului să facă un formular de orar școlar și să se introducă tabelele cu slove mari.¹⁾

O altă măsură cu urmări de îndreptare a fost luată de episcopul Șaguna atunci când a oprit ocuparea posturilor de învățători prin alți candidați ce n'au urmat studiile pedagogice din Sibiu.²⁾

¹⁾ Ms. nr. 29—1858 în arhiva protop. Bistrița.

²⁾ cf. circ. Nr. 746—1853.

vreme" la formarea sufletelor generoase și a inimilor nobile.

Pentru aceasta se cere să fie el mai întâi nobil, nu prin speță sau neam, ci prin virtuțile și însușirile sale.

În el trebuie să vieze pururea imboldul conștiinței în împlinirea datoriei, întocmai ca și un soldat înarmat. Grație acestui imbold el va reuși să înlocuiască farnientismul oriental în exercitarea cultului cu silința și străduința de a face ca acest cult ortodox, care-i unul din cele mai frumoase, să strălucească în adevărata lui lumină și măreție și să pătrundă inimile celor ce-l ascultă.

El va trăi convingerile pe cari le are într-o viață plină de sfințenie, viață care să și înfigă rădăcinile până în Dumnezeu.

Pentru a dovedi că este într'adevăr reprezentantul stării lui și pentru a-și arăta menirea sa de-a cultiva masele împotriva tuturor ideilor și concepțiilor greșite de ieri, slujitorul de azi și de mâine a lui Christos trebuie să aibă entuziasm pentru misiunea lui. Dar pentru aceasta se cer două însușiri: a) *chemarea și b) pregătirea.*

a) Preotul trebuie să fie hărăzit dela natură cu această însușire, în virtutea căreia el se va apropia de sufletul omenesc, nu cu supremație dărză, ci cu iubire, căci ea este motorul care pune în mișcare toate puterile inteligenței și voinții. Fără de ea viața ar deveni o anarhie și un „bellum omnium contra omnes“.

În virtutea acestei chemări preotul va fi pătruns de credința adevărilor pe cari le propovăduiește. El va știe că credința este țeva dela harul ceresc până la fiecare din noi, este conducta prin care noi primim harul mântuirii. Ea lucrează prin iubire și încredere în Acela, care ne-a iubit atât de mult, încât și-a dat viața pentru noi.

Mărturisitorul lui Christos va îmbina cu această credință și viața sa plină de fapte corespunzătoare ei. Fără de această credință, care a fost temelie de veacuri a întregii religii creștine, omenirea cea atât de civilizată astăzi ar deveni o fiară sălbatică și crudă urlând după pradă. O credință care nu duce la un Iisus viu pururea gata să cheme, să ajute și să salveze pe cel pierdut, nu va putea să-i deie vieții adevărul ei rost, nici nu va pune în contact pe cel trudit cu Dătătorul de odihnă; va fi o formă goală, din care a sburat spiritul.

Această chemare cu toate însușirile ei îl va conduce pe slujitorul Altarului pe drumul adevăratului ideal, pe care au călcat Maria și Sfinții noștri Părinți, cari și-au jertfit viața pentru îmbunătățirea omenirii. Această chemare îi va arăta calea sfaturilor lor, pe cari le va urma cu multă perseverență având înainte imaginea vieții lor. Dacă preotul nu simte în el chemarea acestei misiuni, atunci să nu se lase împins la îmbrățișarea ei de necesitatea formării unei cariere precum și de asigurarea existenței, căci nu va putea activa cu succes în Via Domnului, cu toată străduința și pregătirea sa.

b) Dacă preotul n'are o cultură temeinică sau este chiar nepregătit pentru acțiunea ce i-o incumbă chemarea sa, atunci toată activitatea lui se va reduce la un mecanism sec, iar munca lui față de Instituția Sfântă, pe care e chemat să o conducă va rămâne fără rod.

Un astfel de slujitor nu va putea învăța poporul, ca el să-și știe credința de veacuri și să-și cunoască tezaurul de învățătură mântuitoare, pentru a nu fi pescuit de toate mreșile și interesele străine. De aceea cei ce sunt chemați a recruta pe acești slujitori, să caute și să cerce-

teze bine pe cei ce vreau să propovăduiască lumina mântuitoare.

Înarmat cu aceste două însușiri, preotul va căuta să realizeze și permanentizeze ordinea eternă în viața proprie, tinzând spre desăvârșirea morală. La aceasta va fi mult ușurat de energia și puterea sublimă, pe care Creatorul a sădit-o în ființa noastră și grație căreia ne putem ridica spre El. Puterea cuvântului urmat de exemplu au recunoscut-o și cei vechi: „Verba movent exempla trahunt“, căci mulțimea a privit și privește mai mult decât ascultă.

Numai așa slujitorul Altarului va putea desrobi forțele interne ale sufletului, forțe încătușate de acțiunea instinctelor și patimilor, va înălța inimile și va întări și înmulți voințele, iar sămânța aruncată de el va aduce rod înzecit și însutit.

E drept că corupția și răutatea omenească sunt boale grele, dar nu nevindecabile. Cine se plânge de ele precum și de neputința de a le vindeca, dă dovadă de incapacitate și slăbiciune în misiunea sa.

De-aici se va putea cunoaște și

valoarea preotului; din numărul sufletelor cucerite și mântuite, precum și din inimile regăsite și aduse înapoi la Mântuitorul.

Pentru aceasta preotul trebuie să fie și un bun psiholog, transpunându-se în diversele stări sufletești ale creștinilor, răscolind astfel inima și verificând sinceritatea religioasă.

Pescarului de oameni i se cere mult tact pentru aducerea sufletelor la Mântuitorul. El trebuie să facă vizite pastorale cât mai dese, deschizând inimile și încurajând sufletele, lăsând la o parte unilateralitatea care desbină.

Numai așa sămânța Cuvântului vieții va prinde rădăcini adânci și va transforma oamenii învrăjbiți de azi în oamenii integri de mâine.

Numai așa preotul de mâine va fi cu adevărat sarea pământului, care nu se va strica și nu se va călca în picioare.

Numai așa preotul de mâine va fi lumina lumii, care nu se pune sub obroc, ci în sfeșnic ca să lumineze tuturor.

ILIE A. DONISĂ

Când să nu îngenunchem?

În pagina Biserica și Școala din „Universul“ de Duminecă, 24 Septembrie a. c. sub titlul: *Cuvântul Bisericii* și ca îndemn pentru toți creștinii s'a scris: „*În timpul Sfintei Liturghii îngenunchiați la citirea Evangheliei, la ieșirea cu Sfintele Daruri, la Prefacere (luați mâncăți) precum și la rugăciunile mai însemnate*“.

În ce măsură este acest îndemn „Cuvântul Bisericii“? Și al cărei Biserici? Intrucât cuvântul Bisericii dreptcredincioase a Răsăritului prin Canonul 20 al Sfinților Părinți dela întâiul sinod ecumenic nicheian nu

numai că ne îndeamnă, ci ne poruncește, zicând: „Deoarece sint unii care pleacă genunchii Dumineca precum și în zilele Cincizecimii, pentru respectarea acestora în fiecare parohie, Sfântul Sinod a socotit să se aducă rugăciuni lui Dumnezeu stând.“

Și iarăși, canonul 90 al sinodului al șaselea ecumenic poruncește: „*Canonicește am învățat dela purtătorii de Dumnezeu Părinții noștri, a nu pleca genunchii Dumineca, cinstind Învierea lui Hristos. Deci ca să nu fie în neștiință această băgare de seamă, facem cunoscut credincioșilor ca după intrarea preoților în Altar la*

Până la 1861 permise numirea de învățători și a acelor tineri ce n'au făcut studiile pedagogice la Sibiu, ci în alte institute streine. După ce la 1861 se organizează Institutul pedagogic din Sibiu cu doi ani de cursuri, n'a mai încuviințat nici unui tânăr absolvent de un institut străin să ocupe postul de învățător în vre-o parohie ortodoxă, motivând acest fapt prin împrejurările următoare — foarte juste de altfel —: institutele streine fiind de altă confesiune, nu le poate recunoaște Consistorul și deci tinerii crescuți acolo n'au putut primi acea creștere ce o pretinde Biserica noastră dela fiii săi. Urmarea a fost că toți acei învățători trebuiau să facă un fel de examen diferențial.

Felul acesta de a feri școalele noastre de orice ingerință străină, constituie meritul de căpetenie al marelui Arhiepiscop și pentru tractul nostru acest merit se reliefează în următorul caz:

În anul 1862 s'a luat inițiativa înființării unei școale centrale mixte în comitatul Dobâca, la edificarea și susținerea căreia să contribuie satele ortodoxe și unite. În scopul acesta pretorul Alex. Bohățel a mers în numitul an în fiecare parohie ortodoxă, și anume în Galați, Chintelnic, Caila, Blașfalăul de sus și Blașfalăul de jos și a mormit pe conducătorii lor că ar fi un lucru foarte folositor neamului nostru, când ne-am uni cu toții pentru a ridica o școală centrală și că însuși episcopul Șaguna aprobă și se învoește la îndeplinirea acestui fapt. Deci sfătuește parohiile ca să voteze

spre scopul acesta, venitul crâșmăritului, 2% din venitul curat al pământurilor și obligațiile de Stat — ceea ce comunele au aprobat.

Îndată ce a ajuns la cunoștința lui Șaguna acest mijloc de înstrăinare a poporului și a Bisericii noastre dela susținerea școalelor confesionale, în cari să ne putem crește tineretul așa cum trebuințele cer, a luat măsuri ca Guvernul să cerceze din nou chestiunea ridicării școalei centrale. Totodată sfătuește parohiile să farioneze că au fost înșălate în această afacere, intrucât episcopul Șaguna n'a avut știre și nici nu dorește înființarea numitei școale și în urmăre să-și ceară îndărăpt contribuțiile lor, pentru a le folosi spre susținerea școalei confesionale în fiecare parohie. „Bine vor face parohii dacă nu vor descoperi părerea lor pentru manipularea cu acești bani fundaționali de școală“ zice Șaguna, temându-se de-o eventuală împotrivire a dușmanilor Bisericii. Chestiunea aceasta n'a lăsat-o să treacă ca orice lucru ușor, ci zice către protopop: „*Prea Cinstia Ta să nu-ți pregeți osteneala în treaba aceasta, căci este lucru mare*“.) Pentru el, Arhiepiscopul mântuitor al neamului românesc, nu era tot una dacă școlarii erau crescuți în spiritul legii noastre strămoșești, ori amestecat printre alte confesiuni, unde ușor ar fi putut să se amăgească. O întovărășire școlară de natura aceasta nu putea fi aducătoare de progres și pace, dovadă sunt însuși Ungurii, cari se sileau

fielare a-și susține școala lor confesională, cei reformați deosebit de cei catolici.

Meritul lui Șaguna de a pune viața școlilor pe adevărata bază de progres, creștere românească și bisericească, stă tocmai în sistemul de supraveghere și cărmuire numai a Bisericii, fără nici un amestec păgubitor al străinilor. Parohiile au ascultat glasul Arhiepiscopului și proiectata școală centrală n'a luat ființă, ci școalele noastre confesionale s'au întărit și dezvoltat în fiecare parohie, spre binele și fericirea credincioșilor.

În intervalul acesta de timp, adică în 1863, școalele noastre confesionale sunt inspectate din partea Ministerului prin consilierul școlar Dr. Pavel Vasici și în raportul său prezintă starea școalelor române parte ca foarte slabe în raport cu chemarea lor. Este adevărat că în multe cazuri învățătorii nu aveau pregătirea necesară, ori nu erau plătiți îndeajuns, apoi localurile încă lăsau mult de dorit. Dar originea tuturor scăderilor constatate de acest inspector, purtau pecetea vremurilor de iobăgie, în cari nimeni nu se gândea pentru bietul Român. Totuși au fost cazuri destul de numeroase în tract, unde el s'a pronunțat mulțumitor pentru starea și progresul școlar aflat.)

(Va urma.)

Pr. T. CIURUȘ

) „Mitropolitul Andrei baron de Șaguna“, Sibiu 1904, pp. 160—163.

) Ms. nr. 93—1866 în arhiva protop. Bistrița.

Vecernia Sâmbetei, după obiceiul ce stăpânește, nimeni să nu plece genunchii, până la Vecernia Duminecii, la care după intrarea în Altar ce se face la slujba de seară, plecând genunchii, iarăși astfel aducem rugăciune Domnului. Deoarece socotind noaptea cea după Sâmbătă ca înainte mergătoare Invierii Mântuitorului nostru, începem laudele cele duhovnicești, plinind sărbătoarea dela întu-

nerec la lumină astfel, într'o noapte și o zi să prăznuim noi Invierea".

Din aceste porunci canonicești se vede limpede când să nu *ingenunchem*. Cât pentru „*indemnul*” când să *ingenunchem* urmează să vedem tot după porunca disciplinei canonice amăsurat căreia trebuie să se știe foarte bine și aceea că momentul Prefacerii nu coincide cu textul „*Luăți mâncăți*”.

Preotul FL. MUREȘANU

INFORMAȚIUNI

Parastas în Catedrală. În ziua înmormântării fostului prim ministru Armand Călinescu, s'a oficiat în Catedrală un parastas, în prezența tuturor autorităților militare și civile locale. Slujba a fost oficiată de către păr. consilier Laurențiu Curea, înconjurat de un sobor de preoți, răspunsurile fiind date de către corul Catedralei.

Despre personalitatea marelui dispărut a vorbit păr. cons. Laur. Curea, arătând pierderea grea ce-o suferă țara prin dispariția lui prematură.

Nouii miniștrii. În urma decedării fostului prim-ministru Armand Călinescu, M. S. Regele Carol II-lea a numit ca președinte de consiliu pe d. General Gh. Argeșanu, ca ministru de interne pe d. Gen. Gavril Marinescu, iar titular la Ministerul Apărării naționale pe d. General Ion Ilcuș, comandantul Corpului VII armată din Sibiu. Cel din urmă este născut dintr'o frunțășă familie de țărani ortodocși din vestita comună Rășinari.

Fapte remarcabile. În eparhia Orăzii concubinajul eră una din chestiunile grele ce preocupau preoțimea noastră. Datorită acțiunii înțelepte și perseverente a tânărului Episcop P. S. S. Nicolae Popoviciu s'a ajuns, după trei ani de intensă propagandă duhovnicească, la rezultate neașteptat de bune. Cel puțin douăsprezece mii de concubini au trecut la sf. Altar, primind taina cununiei din mâinile preoților noștri. Iată, ce pot face credința și munca, animate de adevărată râvnă pastorală.

Un act generos al guvernului. Ministerul educației naționale a dat o decizie prin care donează minorității germane din Basarabia 57 localuri spre a se deschide tot atâtea școli primare confesionale cu limba de predare germană. Faptul puțin obișnuit a stârnit o mare satisfacție în sânul populației germane, care-și vede ocrotite interesele ei culturale cu atâta generozitate din partea României.

Pensie viageră. Guvernul a publicat un decret-lege prin care se acordă văduvei Adela A. Călinescu, soția fostului prim-ministru, o pensie

viageră de 50.000 Lei lunar. Pensia este scutită de orice impozite prezente și viitoare.

† **Lucian Bolcaș.** În ziua de 24 I. c. s'a stins subit din viață în orașul nostru vechiul publicist ardelean Lucian Bolcaș. A fost un suflet ales cu însușiri de scriitor și temperament de luptător, care s'a remarcat ca student în vremea procesului Memorandului, iar după aceea ca ziarist neobosit până la înfăptuirea Unirii. De atunci trăia în Cluj, aproape neobservat și fără nici o slujbă, pasionat de cercetări istorice cu privire la viața iohăgească din epoca veche a Ardealului. În mormântarea s'a făcut în 26 I. c. Fie-i odihna veșnică.

Muncile agricole și concentrările. Guvernul a luat măsuri pentru ca muncile agricole să nu suferă din pricina concentrărilor de rezervești, precum și pentru aprovizionarea cu porumb a regiunilor lipsite de acest aliment principal.

† **Nerva T. Cosma.** Din Beiuș ne vine vestea tristă a decedării destoinicului frunțăș Nerva T. Cosma, fost primar și deputat în mai multe rânduri. În anii din urmă a luptat cu însuflețire pentru dezvoltarea cooperăției din Ardeal. Român bun și ortodox militant, el moare la o vârstă tânără, deplâns de toți cari l-au cunoscut și l-au prețuit. Dumnezeu să-l odihnească cu cei aleși ai Lui.

Ieftenirea manualelor didactice. Incepând cu noul an școlar librăriile au pus în vânzare manualele didactice de școală primară, monopolizate de către Ministerul Educației naționale. Acest fapt a adus ieftenirea cărților școlare cu cel puțin 50 la sută față de trecut, ceea ce constituie o binefacere pentru mulțimea părinților săraci dela sate. Monopolul cărților a început să fie aplicat și în școlile secundare, unde se știe că manualele sunt destul de scumpe. E una din măsurile bune ce vor duce la o mai mare frecvență școlară, mai ales în aceste vremuri de privațiuni.

Verificarea concentrărilor și rechizițiilor. Președinția de Consiliu a dat dispoziții pentru ca Marele Stat Major să verifice cu toată rigurozitatea condițiile în care s'au făcut concentrările de rezervești și rechizițiunile pentru nevoile ostirii. Orice abateri dela dispozițiunile legale vor fi sancționate cu severitate,

atât în ce privește pe cei care le-ar fi comis cât și în ce privește pe cei care ar fi profitat de ele.

Un mesaj adresat Varșoviei. Primarul orașului Verdun, a adresat orașului Varșovia următorul mesaj:

„Verdunul, simbol al rezistenței și credincios memoriei mareșalului Pilsudski, ilustrul său cetățean de onoare, exprimă admirația sa pentru apărarea eroică a Varșoviei și se înclină cu respect în fața glorioșilor săi apărători. Mărețul exemplu dat de națiunea poloneză apare ca expresia voinței comune de a dobândi izbânda hotărâtoare în lupta pentru civilizație și libertate.”

BIBLIOGRAFIE

F. V. Farrar: Primele zile ale creștinismului. Traducere de *Nicodim*, Patriarhul României. Partea I, II, III. Ed. Tipografiei Sf. Mănăstiri Neamțu, 1939, în 8°.

Problema începuturilor creștinismului e una dintre cele mai des abordate și discutate. Nenumărate tomuri explică în cele mai variate forme, plecând dela cele mai diverse premise, — originea și începuturile creștinismului. Literatura teologică occidentală abundă în lucrări de felul acesta, serise de somități ale teologiei și ale istoriei (și uneori chiar

ale filosofiei). Se explică apariția creștinismului prin anumite teorii sociale, istorice, sincretiste, etc.

Drept răspuns noianului de lucrări ale criticii, teologia a elaborat opere masive, prin cari dovedește cu argumente științifice, originea și primele epoci ale creștinismului. I. P. S. Sa Patriarhul Nicodim îmbogățește literetura noastră teologică, traducând o operă capitală — Primele zile ale creștinismului — de teologul englez F. V. Farrar. În cele 1500 de pagini, F. V. Farrar studiază amănunțit problema abordată în titlu. Marele merit al lucrării constă în faptul că se referă la izvoare de prima mână. E ușor să citezi lucrări recente, în limbi moderne, dar e mult mai greu să recurgi totdeauna la sursa primordială. Farrar se provoacă întotdeauna la literatura greco-latină a antichității și citează după original. Un alt merit al lucrării e că nu face confesionalism. E obiectivă, face știință și numai știință. Traducerea românească e un model al geniului. I. P. S. Patriarh traduce în limbă aleasă, păstrând sensul original al cugetării autorului.

Diacon Iosif E. Naghiu.

Tipografia Eparhiei ortodoxe române, Cluj.

Nr. 2946—1939.

Donațiunile făcute pe seama bisericilor din eparhia noastră în cursul anului 1938.

Cu sume mai însemnate au contribuit:

13. *Protopopiatul Târgu-Murăș:*

Pentru parohia:	Lei
Coronca: Patriarhia română prin D-na Dr. Dandea, ornate	1.000
Filia Sânișor: Col. rez. Finichi, Tg. Mureș, 1 evanghelie	800
" D-1 Gen. I. Georgescu Pion și fam.	
" Tg.-Murăș, numerar și dif. obiecte	6.000
Cerghid: N. N., 1 evanghelie	4.500
Gornești: Becheșu Alexă, ing. silvic, Câmpeni, 1 icoană	5.000
Icelandul-mare: Ministerul Cultelor	10.000
" Letiția și Eli Hodoș, 1 evanghelie	1.000
Mureșeni: Prefectura județului Murăș	30.000
" Comuna politică	24.754
" Ministerul Cultelor	10.000
" Boroș și Baranyai, grâu	1.600
Miercurea-Niraj: Ministerul Educației Naționale	20.000
" Ministerul Cultelor	10.000
Murgești: Ministerul Educației Naționale	40.000
" Vechiul Scaun de Murăș	30.000
Murgești: Ministerul Cultelor	5.000
Nasna: Prefectura jud. Murăș	25.000
Periș: „Astra” prin Dr. E. Nicoară, 1 troiță	1.000
Praid: Dir. Gen. C. A. M. București	180.000
" Ministerul Educației Naționale	40.000
" Prefectura județului Odorheiu	20.000
" Primăria comunală	12.000
" Primăria Comud	10.000
" Ministerul Cultelor	10.000
" Primăria Siclad	2.000
" Primăria Otid	1.000
Sângeorgiul-de-Pădure: Vechiul Scaun de Murăș	25.000
" Comuna politică	15.000
" Comunele din pretură	10.500
" Ministerul Cultelor	10.000
" D-1 Aldica Mircea, Brașov	4.000
Tg.-Murăș: Primăria orașului	100.000
" Prefectura județului Murăș	50.000
" Col. Iuliu Stravolca, icoană argintată	15.000
Vidrașău: Mai mulți enoriași	16.260
" Reuniunea femeilor, diferite obiecte	2.340
" Mihai Anton și soția, „ ”	2.300
" Gh. Nemeș și soția, 1 candelabru	5.000
Ungheni: Fondul pădurilor tractuale, iconostas	16.500
" Parohia Cerghid, 1 evanghelie și 1 potir	1.000
Moșuni: Ministerul Educației Naționale	40.000
" Cultelor	15.000
" Liceul „A. Vlaicu” Orăștie	15.000
" Mai mulți enoriași	1.580
Danii mai mici pentru 2 parohii	1.750

(Va urma)

Total: 846.884